

/QUÈ ENSENYAR?/

COM FER TEU EL CURRÍCULUM



GENERALITAT
VALENCIANA
Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

TOTS
A UNA
veu



QUÈ VOREM EN AQUEST APARTAT?

En aquesta part del curs vorem **com dotar de lligam curricular amb sentit la matèria d'Educació Plàstica**. Com hem estat analitzant, el currículum està plantejat de forma que els continguts són pràcticament els mateixos any rere any, però augmentant en complexitat les habilitats i destreses a desenvolupar. Per tant, trobem molt difícil arribar a assolir els continguts anualment, tenint en compte els condicionants que hem vist en apartats anteriors.

Aquest fet pot provocar una certa laxitud en la tasca docent, per desbordament. Però el currículum l'hem de vore com una **eina de treball viva, variable i organitzable**. Que cada docent es pugui sentir protagonista de reconstruir-lo per adequar-lo a les seues necessitats. Nosaltres plantejem aquesta proposta d'**itinerari didàctic** com a alternativa.

ITINERARI

- 1.- Revisar el **document pont** de la matèria en primària.
- 2.- Extraure els **continguts essencials** de cadascun dels 3 blocs de continguts.
- 3.- Relacionar-los amb els **indicadors d'èxit** que es concreten al Document Pont, i els **estàndards d'aprenentatge** que apareixen en el Reial Decret.
- 4.- Dotar de pes el grau d'assoliment de **cada bloc segons curs de l'etapa**.
- 5.- Vincular aquesta taula amb **projectes de treball anuals** (factibles).
- 6.- **Desenvolupar metodològicament** cadascun dels projectes.
- 7.- Adquirir un **compromís de treball progressiu d'etapa** (de 1r a 6è), de forma que, en acabar aquest itinerari, sí que s'hagen assolit els continguts que marca la llei.

DOCUMENT PONT PRIMÀRIA Ed. Artística 

REIAL DECRET Ed. Artística (pàg. 52) 

DIMENSIÓ COMPETENCIAL

Aquest recorregut pretén donar resposta, a més a més, a diferents **dimensions competencials de l'ensenyament artístic**. D'una banda, com resoldre l'aportació d'aquesta matèria a la capacitat d'expressió, interpretació i configuració de sabers vinculats a la **finalitat social, cultural i transformadora de les arts**; d'altra banda, la seua aportació als canvis personals, intrapersonals i maduratsius, que propiciaran l'assoliment de les competències vinculades a l'autonomia de l'aprenentatge, i que es voran rematades per l'aportació del propi alumne en el procés d'avaluació. D'aquesta manera trenquem, a més a més, amb un dels principals prejudicis que existeix sobre els ensenyaments artístics i que és que són subjectius, **difícilment avaluables** i poc rellevants.

CONTINGUTS ESSENCIALS DE TOTA L'ETAPA

Com podem veure els **3 blocs de contingut** en els que s'estructura la matèria al llarg del 6 cursos de primària són: **Educació Audiovisual / Expressió artística / Dibuix geomètric**.

Pel que fa al **Bloc 1. Educació Audiovisual** trobem que és, possiblement, un dels blocs menys explotats com a part de l'Educació Artística en els centres de primària. L'audiovisual és un mitjà que per sí mateix pot acompanyar qualsevol projecte de treball, però com a contingut té els següents elements essencials:

- Diferenciar i classificar les **imatges fixes** (còmic, il·lustració, fotografia, disseny publicitari) i **en moviment** (cinema, animació), en el seu entorn més pròxim i també en l'entorn sociocultural.
- Aconseguir una **alfabetització visual** a partir de reconèixer els significats i missatges, les característiques formals i comunicatives, els formats i seqüenciacions, els elements narratius, tant a l'hora de **visualitzar** i **analitzar**, com de **produir**, **expressar**, **descriure** i **elaborar** elements audiovisuals utilitzant dispositius senzills.

El **Bloc 2. Expressió Artística** és, segurament, el més desenvolupat al llarg dels cursos, perquè entronca amb la idea de producte resolt que és la que sol treballar-se més als centres. Tot i així, de vegades **el resultat (uniforme) acaba sent més important que el procés** i, en eixe camí, es perden els conceptes claus que s'han de treballar, que serien:

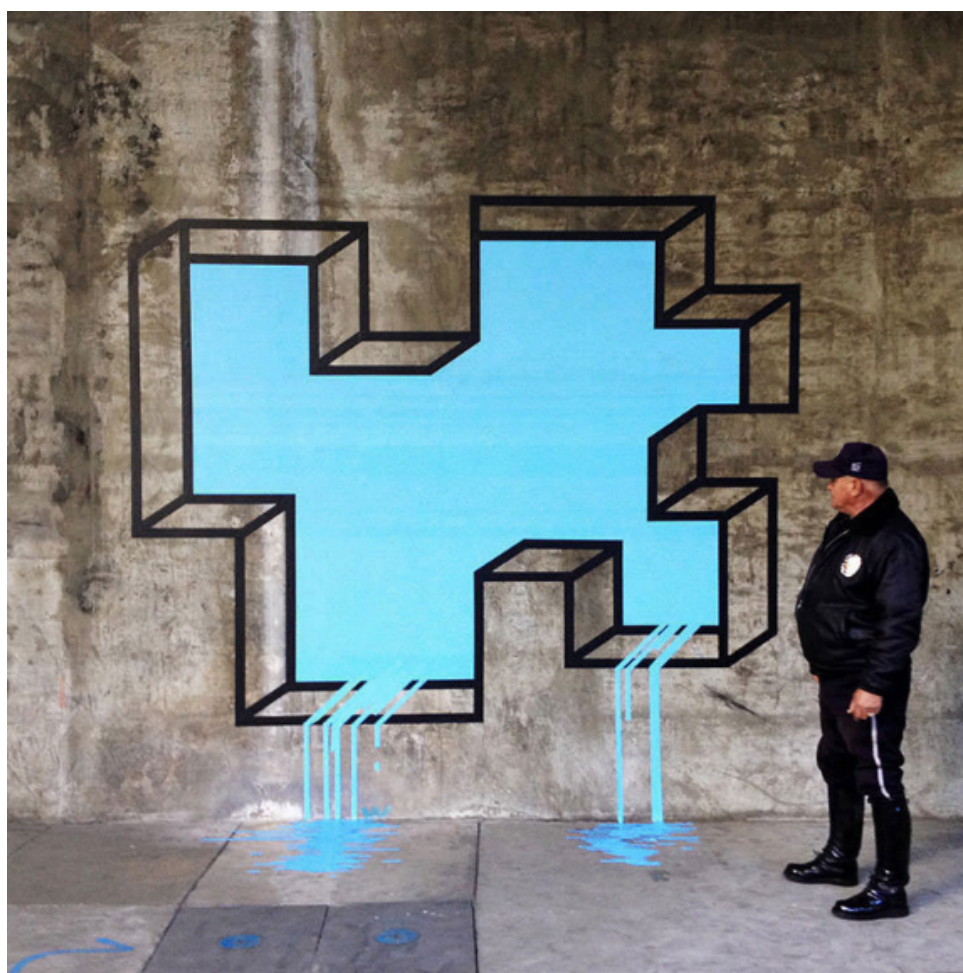
- **Observar expressions artístiques** (arquitectòniques, disseny, mitjans de comunicació, museus, auditoris...), manifestant les impressions rebudes i expressant les emocions i vivències;
- **Experimentar a través del joc** amb materials, emocions, textures, colors (i la seua simbologia), la llum (natural i artificial), la fotografia.
- Realitzar **produccions amb tècniques mixtes i diferents soports** (bidimensionals i tridimensionals).
- Saber **planificar projectes** col·lectius.
- Adquirir vocabulari específic; aprendre a **avaluar processos** de creació i **comunicar opinions** al respecte.



Sol LeWitt, és un artista estatunidenc, vinculat als moviments artístics Conceptual i Minimal Art. Les seues produccions utilitzen elements gràfics que podem trobar a qualsevol escola, per fer composicions. En aquest cas les obres *Complex Forms*.
<https://wingatestudio.com/project/sol-lewitt>

Respecte al **Bloc 3. Dibuix geomètric** és un dels blocs claus per al posterior pas a la secundària. Podríem sintetitzar els elements fonamentals de la següent manera:

- **Reconèixer les formes geomètriques bàsiques**, línies, figures planes, angles, senefes i mosaics en espais reals.
- **Utilitzar les eines** pròpies del dibuix tècnic.



Aakash Nihalani és un artista nord americà referent en l'ús de la geometria en forma de "trampa a l'ull". Aquesta obra es diu *L.A. Laker*, i està realitzada amb *Tape*, un material adhesiu. Sovint les seues obres s'ubiquen en l'espai públic de forma que hi ha interacció entre els vianants i elles, generant curiosos efectes de trimensionalitat plana.

<http://www.aakashnihalani.com/>



ORGANITZACIÓ DELS CONTINGUTS PER CICLE

Ara que ja hem filtrat quins són els **continguts essencials** de la matèria, anem a pensar com organitzar-los de manera que la seua adquisició resulte progressiva, adequada a la diferència d'edat de l'alumnat en cada curs, i tenint en compte que:

- En cada curs han d'estar representats els 3 blocs de contingut, però **no en el mateix grau**, ja que així és com resulta impossible impartir tot el currículum cada curs. Per tant, explicarem quin pes pensem que ha de tindre cadascun.
- El fet de generar una **bastida de continguts artístics**, ja que creem necessari anar adquirint una base forta de referents artístics per tal de continuar la progressió de l'aprenentatge.
- Com facilitar la **incorporació progressiva de l'element lingüístic** de manera que el primer cicle seria més adequat per a introduir conceptes clau lingüístics vinculats a allò més manipulatiu.

	EDUCACIÓ AUDIOVISUAL	EXPRESSIÓ ARTÍSTICA	DIBUIX GEOMÈTRIC
1r i 2n	+	+++	++
3r i 4t	++	+	+++
5é i 6é	+++	++	+

Aquesta relació entre els blocs de contingut i els cursos **es correspon amb els projectes** proposats a continuació, i s'establirà una ampliació progressiva vinculada als requeriments per llei dels estàndards d'aprenentatge.



QUINS PROJECTES PROPOSEM?

Tenint en compte que es disposen, aproximadament, d'unes **35 sessions de 45'** **per curs acadèmic**, per a la matèria d'Educació Plàstica, trobem que un projecte anual és suficient, i adient, ja que permet tindre un recorregut extens, configurat en diferents moments clau, i garanteix donar resposta curricular.

Hem d'entendre que açò **no implica un únic producte final** que no vorà la llum fins a juny, sinó que parlem d'un projecte dinàmic, que es va construint progressivament, que atravesa diversos moments, que es gestiona al voltat de diferents **grups de treball** sobre diferents **eixos crítics**, i que estableixen una **seqüència d'aprenentatge contínua**.

La proposta seria aquesta:

1r	LA VIDA DELS OBJECTES Possibilitats comunicatives i expressives dels objectes
2n	LLIBRE IL·LUSTRAT Relatar amb imatges
3r	FANZINE DIWO: Do It With Others!
4t	PROJECTE FOTOGRÀFIC El que amaguen les imatges
5é	STOP MOTION La imatge en moviment. Possibilitats expressives del cinema.
6é	CINE Creació audiovisual a l'aula. Possibilitats documentals del cinema.



En les següents taules justificarem l'assoliment progressiu de continguts a partir dels **estandarts d'aprenentatge** que es recullen al BOE.

1r La vida dels objectes

Projecte que explora les possibilitats expressives dels llenguatges plàstics, al voltant de l'objecte com a referent. Com podem representar els objectes? com dotar-los d'una funcionalitat diferent a la que tenen? Quines narratives podem generar al voltant d'ells?

El principi que perseguim amb aquest projecte inicial és desmuntar l'objecte-manualitat irrellevant, per donar pas a una reflexió sobre els objectes i les seues possibilitats comunicatives i expressives, així com la seua forma i funció.

En aquest primer cas proposem utilitzar l'objecte quotidià com a referent per introduir bastides de coneixement, sobretot, del bloc d'Expressió Artística.

CONTINGUTS ESENCIALS

•Realitzar produccions amb tècniques mixtes i diferents soports (bidimensionals i tridimensionals).

C.AUD. +	2.1. Analitza de manera senzilla i utilitzant la terminologia adequada imatges fixes en consideració a la mida, el format, els elements bàsics (punts, rectes, plans, colors, il·luminació, funció...).
EXP. ART. +++	1.1. Utilitza el punt, la línia i el pla quan representa l'entorn proper i imaginari. 2.3. Analitza i compara les textures naturals, artificials, visuals i tàctils. 3.1. Utilitza les tècniques de dibuix i/o pictòriques més adequades per a les seues creacions. 5.1. Confecciona obres tridimensionals amb diferents materials planificant el procés i elegint el material més adequat.
D. GEO. ++	1.1. Identifica els conceptes d'horitzontalitat i verticalitat. 1.11. Analitza la realitat descomponent-la en formes geomètriques bàsiques i traslladant-la a composicions bidimensionals.



2n Llibre il·lustrat

Projecte que explora i desenvolupa de principi a fi tots els factors que contrueixen un llibre il·lustrat. S'haurà de plantejar un treball de guió i estudiar les possibilitats de la representació gràfica, amb tècniques, formes abstractes i geomètriques, composició de pàgina, etc. A més a més, s'haurà d'introduir el tema de l'emmaquetació i la producció d'una edició impresa.

La idea seria plantejar un tipus d'il·lustració abstracta que donara resposta als aspectes curriculars del dibuix geomètric més bàsic.

CONTINGUTS ESENCIALS

- Realitzar produccions amb tècniques mixtes i diferents soports (bidimensionals i tridimensionals).
- Reconèixer les formes geomètriques bàsiques, línies, figures planes, angles, sanefes i mosaics en espais reals.
- Utilitzar les eines pròpies del dibuix tècnic.

C.AUD. +	2.1. Analitza de manera senzilla i utilitzant la terminologia adequada imatges fixes en consideració a la mida, el format, els elements bàsics (punts, rectes, plans, colors, il·luminació, funció...). 2.6. Seqüència una història incorporant imatges i textos (en format còmic).
EXP. ART. +++	1.1. Utilitza el punt , la línia i el pla quan representa l'entorn. 2.1. Classifica i ordena els colors primaris (...) i secundaris (...) . 2.3. Analitza i utilitza les textures naturals, artificials, visuals i tàctils. 2.4. Organitza l'espai utilitzant conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció. 3.1. Utilitza les tècniques de dibuix o pictòriques més adequades per a les seues creacions.
D. GEO. ++	1.11. Analitza la realitat descomponent-la en formes geomètriques bàsiques i traslladant-la a composicions bidimensionals. 2.1. Coneix i aprecia el resultat de la utilització correcta dels instruments de dibuix i valora la presició en els resultats.



3r Fanzine

La revista, el fanzine, acompanyant un projecte de periodisme fet per i per a la xicalla. El fanzine, l'autoedició, entronca amb la idea del *Do it yourself* (DIY) i el *Do it with others* (DIWO). Plantegem desmuntar els llibres de text per a generar narratives diferents, personalitzades, pel que fa al contingut i a la forma.

CONTINGUTS ESENCIALS

- Realitzar produccions amb tècniques mixtes i diferents soports (bidimensionals i tridimensionals).
- Reconèixer les formes geomètriques bàsiques, línies, figures planes, angles, sanefes i mosaics en espais reals.
- Utilitzar les eines pròpies del dibuix tècnic.
- Observar expressions artístiques (arquitectòniques, disseny, mitjans de comunicació, museus, auditoris...), manifestant les impressions rebudes i expressant les emocions i vivències.
- Saber planificar projectes col·lectius.

C.AUD. ++	2.5. Elabora cartells (gràfiques) amb diverses informacions considerant els conceptes de mida, equilibri, proporció i color, i hi afegeix textos utilitzant la tipografia més adequada a la seua funció.
EXP. ART. +	2.4. Organitza l'espai utilitzant conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció. 3.2. Porta a terme projectes en grup respectant les idees dels altres i col·laborant amb les tasques que se li han assignat. 4.1. Organitza i planeja el seu propi procés creatiu partint de la idea, recollint informació bibliogràfica (...) desenvolupant-la en esbossos (...) sense utilitzar elements estereotipats, i és capaç de compartir el procés i el resultat final.
D. GEO. +++	1.1. Identifica els conceptes d'horitzontalitat i verticalitat i els utilitza en les seues composicions amb finalitats expressives. 1.9. Continua sèries amb motius geomètrics (rectes i corbes) utilitzant una quadricula facilitada amb els instruments propis del dibuix tècnic. 1.11. Analitza la realitat descomponent-la en formes geomètriques bàsiques i traslladant-la a composicions bidimensionals. 1.13. Efectua composicions utilitzant formes geomètriques bàsiques.



4t Projecte fotogràfic

El projecte fotogràfic no és només fer fotos. Evidentment, cal conèixer tots els elements formals i tècnics que configuren el món de la imatge fixa, però un projecte és la materialització d'un concepte, una idea amb un fil argumental, un relat. I en aquest cas el mitjà que utilitzarem serà el fotogràfic.

CONTINGUTS ESENCIALS

- Realitzar produccions amb tècniques mixtes i diferents soports (bidimensionals i tridimensionals).
- Reconèixer les formes geomètriques bàsiques, línies, figures planes, angles, sanefes i mosaics en espais reals.
- Utilitzar les eines pròpies del dibuix tècnic.
- Observar expressions artístiques (arquitectòniques, disseny, mitjans de comunicació, museus, auditoris...), manifestant les impressions rebudes i expressant les emocions i vivències.
- Saber planificar projectes col·lectius.
- Diferenciar i classificar les imatges fixes (còmic, il·lustració, fotografia, disseny publicitari) i en moviment (cinema, animació), en el seu entorn més pròxim i també en l'entorn sociocultural.
- Aconseguir una alfabetització visual a partir de reconèixer els significats i missatges, les característiques formals i comunicatives, els formats i seqüenciacions, els elements narratius, tant a l'hora de visualitzar i analitzar, com de produir, expressar, descriure i elaborar elements audiovisuals utilitzant dispositius senzills.

C.AUD.



- 2.1. Analitza de manera senzilla i utilitzant la terminologia adequada imatges fixes en consideració a la mida, el format, els elements bàsics (punts, rectes, plans, colors, il·luminació, funció...)
- 2.2. Coneix l'evolució de la fotografia en b/n i color, del paper al digital, i valora les possibilitats de la tecnologia.
- 2.3. Reconeix els temes fotogràfics.
- 2.4. Fa fotografies, utilitzant mitjans tecnològics, i analitza l'enquadrament i el propòsit inicial.

EXP. ART.



- 2.4. Organitza l'espai de les seues produccions bidimensionals utilitzant conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció.
- 3.3. Explica amb la terminologia apresada el propòsit dels seus treballs i les seues característiques.
- 6.1. Reconeix, respecta i valora les manifestacions artístiques més importants del patrimoni cultural i artístic espanyol (...).
- 6.2. Aprecia i gaudeix de les possibilitats que ofereixen els museus de conèixer les obres d'art que s'hi expressen.

D. GEO.



- 1.1. Identifica els conceptes d'horitzontalitat i verticalitat i els utilitza en les seues composicions amb finalitats expressives.
- 1.14. Coneix i aprecia el terme d'escala (...)-



5 é Stop motion

L'animació és, dins l'univers de la imatge en moviment, una forma d'expressió que permet molta llibertat ja que no necessàriament va lligada a representar la realitat tal i com és. Entronca amb el que, en els inicis del cine, Georges Méliès va interpretar que seria el punt fort de la cinematografia: la capacitat expressiva i màgica.

CONTINGUTS ESENCIALS

- Realitzar produccions amb tècniques mixtes i diferents soports (bidimensionals i tridimensionals).
- Reconèixer les formes geomètriques bàsiques, línies, figures planes, angles, sanefes i mosaics en espais reals.
- Utilitzar les eines pròpies del dibuix tècnic.
- Observar expressions artístiques (arquitectòniques, disseny, mitjans de comunicació, museus, auditoris...), manifestant les impressions rebudes i expressant les emocions i vivències.
- Saber planificar projectes col·lectius.
- Diferenciar i classificar les imatges fixes (còmic, il·lustració, fotografia, disseny publicitari) i en moviment (cinema, animació), en el seu entorn més pròxim i també en l'entorn sociocultural.
- Aconseguir una alfabetització visual a partir de reconèixer els significats i missatges, les característiques formals i comunicatives, els formats i seqüenciacions, els elements narratius, tant a l'hora de visualitzar i analitzar, com de produir, expressar, descriure i elaborar elements audiovisuals utilitzant dispositius senzills.

C.AUD. + + +	2.7. Reconeix el cinema d'animació com un dels gèneres del cinema i comenta el procés utilitzat per a la creació, muntatge i difusió d'una pel·lícula d'animació, duta a terme amb tècnica tradicional o actual. 2.8. Porta a terme obres senzilles d'animació per familiaritzar-se amb els conceptes elementals de la creació audiovisual: guió, realització, muntatge, so. 3.1. Maneja programes informàtics d'elaboració senzills i retoc d'imatges digitals (...).
EXP. ART. + +	2.4. Organitza l'espai utilitzant conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció. 3.1. Utilitza les tècniques de dibuix i/o pictòriques més adequades per a les seues creacions, maneja els materials i instruments de manera adequada, i té cura del material i l'espai d'ús. 3.2. Porta a terme projectes en grup respectant les idees dels altres i col·laborant amb les tasques que se li han assignat. 4.1. Organitza i planeja el seu propi procés creatiu partint de la idea, recollint informació bibliogràfica (...) desenvolupant-la en esbossos (...) sense utilitzar elements estereotipats, i és capaç de compartir el procés i el resultat final.
D. GEO. +	1.2. Traça amb escaire i cartabó, rectes paral·leles i perpendiculars. 1.6. Traça cercles coneixent el radi amb el compàs. 1.11. Analitza la realitat descomponent-la en formes geomètriques bàsiques i traslladant-la a composicions bidimensionals. 1.13. Efectua composicions utilitzant formes geomètriques bàsiques.



6é Cine // ficció // documental

També en els orígens del cine existia la postura, representada pels germans Lumière, d'utilitzar aquest invent per retratar la realitat de forma documentalista. És una vessant molt interessant a desenvolupar pedagògicament, especialment per la relació que es pot establir amb l'entorn més pròxim i amb metodologies de mediació artística com podria ser l'Aprenentatge Servei.

CONTINGUTS ESENCIALS

- Realitzar produccions amb tècniques mixtes i diferents suports (bidimensionals i tridimensionals).
- Reconèixer les formes geomètriques bàsiques, línies, figures planes, angles, sanefes i mosaics en espais reals.
- Utilitzar les eines pròpies del dibuix tècnic.
- Observar expressions artístiques (arquitectòniques, disseny, mitjans de comunicació, museus, auditoris...), manifestant les impressions rebudes i expressant les emocions i vivències.
- Saber planificar projectes col·lectius.
- Diferenciar i classificar les imatges fixes (còmic, il·lustració, fotografia, disseny publicitari) i en moviment (cinema, animació), en el seu entorn més pròxim i també en l'entorn sociocultural.
- Aconseguir una alfabetització visual a partir de reconèixer els significats i missatges, les característiques formals i comunicatives, els formats i seqüenciacions, els elements narratius, tant a l'hora de visualitzar i analitzar, com de produir, expressar, descriure i elaborar elements audiovisuals utilitzant dispositius senzills.

C.AUD. + + +	1.1. Reconeix les imatges fixes i en moviment del seu entorn i les classifica. 2.1. Analitza de manera senzilla i utilitzant la terminologia adequada les imatges (...) 3.1. Maneja programes informàtics d'elaboració senzills i retoc d'imatges digitals (...). 3.2. Coneix les conseqüències de la difusió d'imatges sense el consentiment de les persones afectades i en respecta les desicions.
EXP. ART. + +	2.4. Organitza l'espai utilitzant conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció. 3.3. Explica amb la terminologia apresada el propòsit dels seus treballs i les seues característiques. 6.3.- Coneix alguna de les professions dels àmbits artístics, s'interessa per les característiques del treball dels artistes i artesans, i gaudeix com a públic.
D. GEO. +	1.1. Identifica els conceptes d'horitzontalitat i verticalitat i els utilitza en les seues composicions amb finalitats expressives. 1.14. Coneix i aprecia el terme d'escala (...)-



Arts or Crafts? Projectes de treball.

Elaborat per María José Ortiz Romaní i Lledó Queral Gomis per al CEFIRE Artísticoexpressiu, en col·laboració amb el CEFIRE de Plurilingüisme.

Subdirecció General de Formació del Professorat.

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport. Generalitat Valenciana.

Amb llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional.